

ECONOMIA EDUCAȚIEI ECONOMICE

Andrei MUNTEANU, ORCID 0009-0000-6768-7853,
Conferențiar extern DHBW Heidenheim, Germania,
mntn1202@gmail.com

<https://doi.org/10.66782/ebc2025.07>

CZU: 37.0:33

Rezumat

Nevoia de creativitate economică este perpetuă în orice țară, această premisă fiind mult mai critică pentru economiile cu venituri mici și/sau afectate de criză. În cazul acestora literatura de specialitate în științele economice nu a fost una sinergizantă cu privire la educația economică, din perspectiva cum științele economice pot contribui la scalarea economică prin valorizarea economică a sistemului educațional național per ansamblu. Tema „Economia educației economice” analizează modul în care investițiile în educația de profil economic contribuie la dezvoltarea capitalului uman și la dinamica efectelor asupra calității pieței muncii. Educația economică, menită să ofere competențe esențiale pentru înțelegerea mecanismelor pieței, a proceselor de producție, consum și distribuție a resurselor, trebuie să stimuleze gândirea critică și capacitatea de luare a deciziilor sinergizante. Prin formarea specialiștilor în domeniul economic, economia educației economice devine un factor-nucleu al progresului social-economic, contribuind la avansarea și competitivitatea unei națiuni în economia mondială.

Cuvinte-cheie: *calitățile pieței, investiții, economia educației, țări cu venituri joase.*

THE ECONOMICS OF ECONOMIC EDUCATION

Abstract

The need for economic creativity is continuous in any country, and this premise becomes even more critical for low-income and/or crisis-affected economies. In such cases, the specialist literature in economic sciences has not been fully synergistic regarding economic education, particularly in terms of how economic sciences can contribute to economic scaling by enhancing the economic value of the national educational system as a whole. The theme “The Economics of Economic Education” analyzes the ways in which investments in education within the economic field contribute to the development of human capital and to the dynamics of effects on labor market quality. Economic education, intended to provide essential competences for understanding market mechanisms, production processes, consumption, and resource distribution, must stimulate critical thinking and the capacity to make synergistic decisions. By training specialists in the economic domain, the economics of economic education becomes a core factor of socio-economic progress, contributing to the advancement and competitiveness of a nation within the global economy.

Keywords: *labor market qualities, investments, economics of education, low-income countries.*

Introducere

Educația economică este discutată extensiv în literatura de specialitate, foarte extins și transdisciplinar. Datorită interesului mare, perpetuu, față de economie și căile de avansare a siguranței economice a unei țări, a fost extins accesul la studii economice deseori în detrimentul calității.

Analiza evoluției unei economii poate fi sub (i) aspect istoric și (ii) comparativ internațional. După declararea independenței Republicii Moldova poate fi un exemplu de analiză cu bază cognitivă și analitică, deja suficientă pentru a putea aborda subiectul analizat în prezenta publicație. Economia educației economice (EEE) ca domeniu de discuții, poate avea o abordare structurată din cel puțin trei perspective:

- 1) percepțiile despre științele economice - *critice și favorabile*;
- 2) o perspectivă asupra calității educației economice;
- 3) o perspectivă asupra estimării randamentului economic al educației pentru o înțelegere realistă a calității EEE.

La fel, oferim cititorului câteva *premise* de la care pornește dezvoltarea subiectului, dar nu numai:

- 1) Indicele Global al Inovației (IGI), reflectă în cea mai mare parte *creativitatea economică și transferul tehnologic* într-o țară, prin optica a 3 piloni: (i) ieșiri de cunoaștere și tehnologie, (ii) sofisticarea în afaceri și (iii) calitatea infrastructurii.
- 2) Transferul tehnologic într-o țară corelează strâns cu calitatea educației economice; și
- 3) Rata inovațională și creativitatea economică corelează strâns cu calitatea educației economice.

Rolul științelor economice din perspectiva rolului acestora în dezvoltare este întâlnit atât din perspective *favorabilă*, cât și *chestionabilă/critică*. Așadar, un exemplu de opinii ale acestora, pentru discuție poate fi după cum urmează (Tabelul 1):

Tabelul 1. Percepții despre științele economice

Critică	Favorabilă
„Profesia de economist a rătăcit calea pentru că economiștii [...] au confundat frumusețea, îmbrăcată în matematică cu aspect impresionant, cu adevărul.” <i>Paul Krugman, (2009) [1]</i>	„Economia este mai degrabă o metodă decât o doctrină, un aparat al minții, o tehnică a gândirii.” <i>John Maynard Keynes, (1883-1946) [2]</i>

Opiniile critice apar, surprinzător, chiar din partea unor economiști consacrați, cu renume mondial. Motivele diversității de opinii cu privire la rolul științelor economice rezidă în faptul, că în majoritatea țărilor, calitatea predării economiei s-a axat exagerat de mult pe ideea unei „economii pure”; deseori predarea fiind prestată cu incursiuni „contradictorii” față de alte științe, sau cu desconsiderarea transdisciplinarității; contrare unor științe cum ar fi didactica, psiho-lingvistica etc. Efectele unei atare calități a predării poate crea contingente extinse de buni cunoscători ai multor conținuturi economice, dar cu o calitate chestionabilă sub aspectul consecințelor acestor stocuri de cunoștințe pe termen mediu și lung.

Atât perspectivele critice, cât și cele favorabile denotă o legătură indirectă și *complexă* între calitatea educației economice și scorul unei țări după IGI, care dacă se trece cu vederea riscul de a se agrava, se va intensifica.

1. Evoluția Republicii Moldova sub aspect istoric

Cu privire la Republica Moldova s-a vorbit mai puțin sau aproape lipsesc publicații cu privire la evoluția țării din perspectiva Indicelui Global al Inovației (IGI) și semnificația acestuia.

Scăderea unei țări în IGI sub aspect sistemic indică o deteriorare a componentelor interconectate ale ecosistemului său de inovare și/sau *economiei proprietății intelectuale*, cum ar fi instituțiile, capitalul uman, infrastructura, sofisticarea pieței și a afacerilor, precum și rezultatele creative, dar nu în ultimul rând (i) calitatea definirii problemei, (ii) calitatea strategiei alese și (iii) calitatea managementului/gestiunii acestora. Sursele din Tabelul 2 dezvăluie că Republica Moldova a scăzut cu 31 de locuri din 2014 până în 2024.

Deși IGI nu are un sub-pilon dedicat analizei „calității educației economice”, dacă nu sunt întrunite cele trei componente, cum ar fi: (i) definirea problemei, (ii) strategia aleasă și (iii) gestiunea, componentele sale și factorii care stau la baza inovației sunt profund conectați la înțelegerea economiei de către publicul larg, adică de importanță crucială pentru consolidarea *capitalului cultural* și *capitalului social*. Conexiunea operează prin mai multe circuite esențiale care pot fi sinergizate, dar pot căpăta și evoluție negativă. Acești sub-piloni sunt:

1. Capital uman și cercetare (Pilon IGI);
2. Sofisticarea mediului de afaceri (Pilon IGI);
3. Instituții și mediul de afaceri (Pilonii IGI);
4. Dezvoltarea pieței financiare, ca să enumerăm cei mai indispensabili.

Dinamica țării după IGI este după cum urmează (Tabelul 2):

Tabelul 2. Evoluția Republicii Moldova după Indicele Global al Inovației

Anul	Clasament	Scor
2011	39	38,66 *
2012	50	39,2 **
2014	43	40,74 ***
2022	56	31,1 ****
2025	74	27,4 *****

Sursa: *The Global Innovation Index/Indicele Global al Inovației, World Intellectual Property Organization (WIPO)/Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale (OMPI):*

* <https://shorturl.at/5bbaW>; ** <https://shorturl.at/RrsDu>; *** <https://shorturl.at/NS8Tn>;

**** <https://shorturl.at/MlBo4>; ***** <https://shorturl.at/vSf5I>. (accesate: 28.10.2025).

Cercetările și bunele practici internaționale permit a susține că, convențional, „Educația economică de calitate” constituie un set de componente convențional fiind după cum urmează:

- Repere și standarde internaționale (surse și cadre);
- Acreditări și curriculum-uri orientate pe competențe;
- QAA UK Subject Benchmark Statement: Economics (2024) - adică definirea rezultatelor de învățare și competențe pentru programe de economie în Marea Britanie [QAA];

- AACSB/EQUIS pentru școli de business – standarde privind rigooarea academică și legătura cu practica [AACSB];
- Înclinație către metode cauzale și date;
- Recomandările “core-econ.org” pentru un curriculum modern, bazat pe date, instituții și probleme reale [CORE Econ];
- Rezultate ale absolvenților;
- Raportări de finalități și salarii la 1-5 ani post-absolvire (de ex., sistemele de “Graduate Outcomes” în Regatul Unit al Marii Britanii (RUMB), “College Scorecard” în SUA) [UK Graduate Outcomes], [US College Scorecard] etc.

Însă, de rând cu rezultatele absolvenților și toate celelalte aspecte enumerate mai sus, în cazul unei agravări complexe într-o țară per ansamblu, poate permite să credem că educația economică este suficient de solidă pentru o națiune?

2. Ipoteze și discuții

Dacă indicatorii convenționali sunt aparent „satisfăcători” în timp ce țara, sau cultura colectivă a unei țări, rămâne afectată, poate permite să conchidem că: (i) Există o supra-încredere în predicții și modele idealizate, care merită unele analize și critici; (ii) Răspunsul modern al disciplinei: date administrative, experimente naturale, econometrie cauzală și economie comportamentală, și anume o mutare de la *elegantă formală* la *verificabilitate* și *utilitate socială* a conținuturilor educaționale.

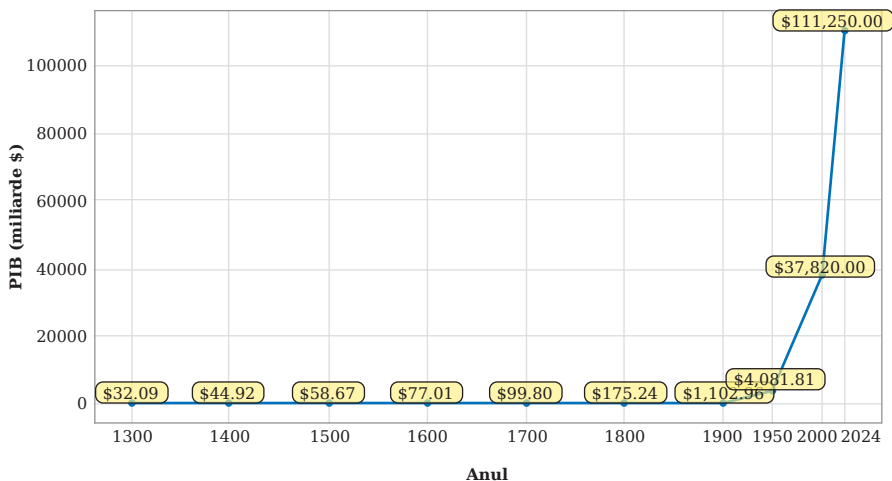
O perspectivă mai amplă pentru concluzii bazate pe o dimensiune mai concludentă este prezentată în Tabelul 3.

Tabelul 3. Dinamica economiei mondiale după PIB-ul global, \$, (1300-2024)

Perioada (ani)	mlrd. \$	Rata creșterii
1300-1900	32,09 - 1,102	~ 5 ori la fiecare 100 de ani
1900-1950	1,102 - 4,081	circa 4-5 ori; „— în 1916 apare cartea „Educația și democrația” de John Dewey
1950-2024	4,081 - 104,476	circa 26 ori în timp de 74 ani

Sursa: compilatie de autor în baza: <https://bit.ly/2Fzrz3F> și <http://bit.ly/42ttCdJ>, (accesat: 18.10.2025).

Acesta dezvăluie detalii care ajută să argumentăm că între apariția unor publicații *majore* din domeniul convențional numit „științele educației” corelează foarte strâns cu dinamica evidentă și deosebit de intensă a PIB-ului Global. Apariția publicației savantului John Dewey „Educația și democrația” [3] constituie un impuls mult mai distins asupra creșterii economice, chiar dacă științele economice existau conform surselor de prin anii 1730. [4]

Sursa: elaborată de autor, în baza: <https://bit.ly/2Fzrz3F> și <https://tinyurl.com/ya9jk63k>, accesat: (27.10.2025).

Figura 1 vine să illustreze complementar și grafic, că economia mondială a crescut aproximativ de 34 de ori în timp de 650 de ani (aproximativ 3-4 ori la fiecare sută de ani până în 1950), iar după apariția *economiei educației* ca știință, cu începutul calculării *randamentului economic din educație* (REE), acesta crește de peste 27 de ori timp de 74 de ani. Prin urmare, predarea științelor economice prin cuprinderea economiei educației în curricula universitară la facultățile de științe economice are justificare plauzibilă. Faptul că încă nu se ia în calcul, poate fi invocată o explicație că în țările cu economii avansate, economia educației ca știință se predă la facultățile de științe sociale și/sau la facultățile de științe ale educației. Însă, dacă corpul didactic de profil economic al unei țări este deschis pentru folosirea REE ca indicator al calității educației economice/predării științelor

economice – fie și indirect – evoluția economiei mondiale din Figura 1 denotă că acest fapt devine o „verigă” indispensabilă, atâta timp cât în țările cu venituri joase, facultățile de științe ale educației încă mai consideră acest fapt mai puțin. De altfel, șansa de a iniția și dezvolta un domeniu științific de importanță strategică, pentru depășirea crizei, testat decenii la rând, continuă a fi tergiversat prea mult și nejustificat.

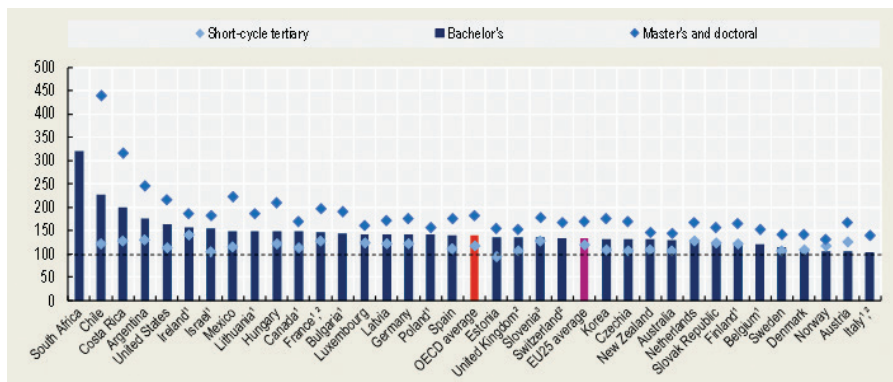

Figura 2. Câștigurile relative ale angajaților cu studii terțiare, în funcție de nivelul de educație, (2023)

Sursa: *Education at a Glance, 2025*. La: <https://bit.ly/3J2vDbM>, (accesat: 14.10.2025).

Figura 2 de mai sus constituie încă o temei robust de gestiune a politicii educaționale de stat în viitor. Dinamica randamentului economic din educație (REE) este criteriul major, și semnalmente singurul plauzibil pentru a conchide asupra valorii adăugate produse de sistemele educaționale ale diferitor țări în plan comparativ internațional. Din anii 2000 până foarte recent SUA tot timpul ocupa locul 1 în cadrul OCED după REE, iar în raportul pentru 2025 prima dată se dezvăluie o deplasare pe locul 5, din cele 35 de țări cuprinse în analiza comparativă internațională. Acest fapt dezvăluie că în viitorul imediat în SUA vor fi inițiate o serie de cercetări profunde pentru a studia cauzele cedării poziției de țară-lider în indicatorul REE. Însă, primele concluzii pot fi deja că în SUA în ultimii ani au fost lansate și difuzate mediatic prea multe critici ne-profesioniste cu privire la sistemul universitar din această țară, care repetau prea insistent că investițiile în studiile universitare nu se mai merită, că randamentul economic al mul-

tor programe devine discutabil [5]. Explicația preliminară, dar suficient de plauzibilă, poate fi că „firul roșu” al acestor luări de atitudine s-a axat prea mult pe noțiunea de formare a „abilităților”/”skills” și priceperilor, *în sens foarte specific al acestui termen*, dar s-a omis un aspect la fel de important întrucât studiile universitare sunt departe de a forma doar abilități. Studiile universitare, deși par să țină pasul mai greu, sub aspect birocratic, cu actualizarea nivelului de abilități foarte recente, pentru piața muncii deseori volatilă și dinamică, acestea constituie un factor important pentru dezvoltarea și menținerea unui mediu social favorabil de (i) implementare a ideilor, (ii) a proiectelor economice de mare amploare, precum și (iii) a inovațiilor tehnologice prin transferul tehnologic.

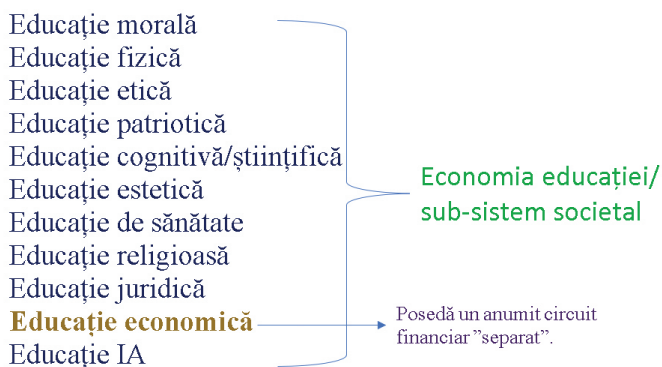

Figura 3. Economia educației vs educația economică

Sursa: elaborată de autor.

Toate disciplinele predate într-un sistem educațional ca „sub-sisteme” constituie și anumite circuite financiare (Fig. 3). Deși la etapa actuală nu există un indicator specific calculării randamentului economic din investițiile în educația economică, ar fi și mai incert, echivoc, dacă am crede că educația economică de calitate este mai bine reflectată de PIB, sau oricare alți indicatori macroeconomici folosiți clasic; că aceștia ar putea să reflecte finalități ale predării științelor economice mai bine decât REE; în sens mai larg sau mai specific.

Importanța evaluării calității educației economice pare a fi fundamentată și din punctele de vedere după cum urmează.

- Verificabilitate și utilitate socială, adică în ce măsură rezultatele învățării pot fi demonstrate și măsurate obiectiv; (*de ex.*, capacitatea de a înțelege, gradul de cultură economică a societății).
- Utilitatea socială a educației economice se referă în impactul ei asupra bunăstării comunității și societății în ansamblu: decizii de consum, participare informată la piața muncii și în viața civică atitudinală (*de ex.*, capacitatea de a înțelege și interpreta REE, creșterea sau lipsa acesteia în economia națională).
- O educație economică valoroasă este atât verificabilă (are rezultate dovedibile), cât și social-utilă (produce efecte constructive asupra corelației *individ-colectiv-macro-sistem societal*); permite calibrarea programelor pe baza dovezilor și maximizarea beneficiilor publice.

3. Ponderea valorică a conținuturilor educaționale în științele economice

Pentru a crește și mai mult șansele de avansare a REE într-o țară, un factor important îl constituie *ponderea valorică a conținuturilor* de științe economice; se impune tot mai mult în epoca creșterii exponențiale a avlanșei informaționale. Surse internaționale dezvăluie că, volumul total de date create, capturate, copiate și consumate la nivel global este în creștere exponențială. Estimările recente raportează că în 2025, lumea generează aproximativ 181 zettabytes (ZB) de date - echivalentul a 181 de miliarde de terabytes; aceasta reprezintă o creștere de peste 23% față de 2024 (147 ZB) și o explozie de peste 90 de ori față de 2010 (când era doar 2 ZB) [6].

Dinamica creării și răspândirii datelor denotă importanța disciplinelor în formarea economiștilor și culturii economice în ansamblu. Micro- și macroeconomia, ca fundament teoretic esențial, pot ocupa circa 30% din timpul curricular dedicat. Restul necesită *creativitate și ajustări evolutive permanente* după:

- situația economică a țării și nivelul dezechilibrului economic, intern și global;
- conștientizarea cadrelor didactice privind nevoile specifice educaționale și ale societății/țării în ansamblu din perspectivă situațională;
- orientarea științelor economice spre interesul național.

Dacă ar fi să trasăm o strategie mai bună pentru calitatea educației economice, nevoile specifice ale Republicii Moldova și altor țări similare ca stare economică, sunt după cum urmează:

1. Implicarea activă a corpului didactic de profil economic în conștientizarea și extinderea aplicării noțiunii de Randament economic din (investițiile în) educație (REE);
2. Planificarea și gestiunea curriculum-urilor ale procesului de formare a economiștilor centrate pe scopul creșterii REE;
3. Introducerea cursurilor de *conomie a educației* la toate universitățile și la toate facultățile de profil economic și neeconomic unde se urmărește scopul de a produce (i) idei, (ii) elaborări științifice și/sau (iii) creativitate în transferul tehnologic;
4. Avansarea culturii economice centrate pe scopul *scalării* economice cu extinderea aplicării *inteligenței artificiale* (IA).
5. Introducerea în curriculumul de educație economică a componentei *economia intangibilă*.

Itemul 5 de mai sus pare a fi justificat reieșind din faptul că, „În timpul lui Adam Smith, țările își trăgeau puterea din măiestria lor agricolă. Mai târziu, industriile grele cu coșuri de fum au definit prosperitatea și puterea unei națiuni. Acum, țările își valorifică puterea minții pentru a crea forță, prestigiu și bogăție. Numim acest rezultat proprietate intelectuală (PI) - idei creative, expertiză inovatoare sau perspective intangibile care creează un avantaj competitiv pentru un individ, o companie sau o țară. Creșterea puterii ideilor în economia globală a făcut ca protejarea proprietății intelectuale să devină o preocupare tot mai mare.” [7]

„În economia inovației, rolul activelor intangibile crește semnificativ. Ponderea activelor intangibile în crearea valorii de piață a companiei/[țării] este în continuă creștere; pentru companiile [și/sau țările] înalt-tehnologizate, în special pentru companiile/[industria] IT, aceasta poate ajunge la 60-80%. [...] Sunt elaborate standarde, legi și reglementări naționale și internaționale care guvernează contabilizarea, fiscalitatea și evaluarea activelor intangibile.” [8]

O mai bună educație economică, stringent necesară, este implicată de presiunea crizei economice de a răspunde la câteva chestiuni esențiale:

1. Ce reflectă mai bine contribuția educației economice la dezvoltarea unei țări – PIB-ul/PNB cu toată seria de indicatori macroeconomici clasici *sau* REE?
2. Cât de importantă este *hermeneutica/știința interpretării* în avansarea calificărilor de economist?
3. A continua fără calcularea REE, care este probabilitatea reușitei ca țară, de a gestiona sistemul de formare a economiștilor și culturii economice, de o calitate mai sigură pentru viitor?
4. Continuarea producerii continui a multor modele matematice, va conduce la avansarea abilităților de interpretare a statisticilor emise de instituții internaționale, pentru mai bune și mai fundamentate comparații internaționale?

Concluzii

1. Economia educației economice nu dispune, în prezent, de un indicator unic, separat sau dedicat care să măsoare direct contribuția sa la dezvoltarea economică a unei țări.
2. Calcularea REE furnizează un semnal mai anticipativ cu privire la performanța acesteia decât PIB-ul, întrucât integrează explicit componenta aplicării stimulentei în economie, dimensiunea echității sociale și corespunde mai mult nevoilor societății contemporane sofisticate.
3. Dacă REE este construit pe baza analizelor de „micro-comportament” și este actualizat trimestrial sau semestrial, acesta poate fi aplicat ca un „indicator-lider”.
4. Avantajul major al REE constă în integrarea explicită a stimulentei și a echității – două dimensiuni adesea necuprinse în indicatorii macroeconomici.

Referințe bibliografice

1. KRUGMAN, P. How Did Economists Get It So Wrong?/Cum au putut economiștii să greșească atât de mult? 2009. Disponibil: <https://shorturl.at/Ozgle> (Accesat: 18.11.2025).
2. KEYNES, J. M. How Economists Use Theories and Models to Understand Economic Issues. În: CUNY.edu. Disponibil: <https://shorturl.at/m1mhE> (Accesat: 18.11.2025).
3. DEWEY, J. Democracy and Education: an Introduction to the Philosophy of Education. 1922. Disponibil: <https://shorturl.at/bMNbz> (Accesat: 12.11.2025).
4. THORNTON, M, (2011). Austrian Economics versus Mainstream Economics/ Economia austriacă versus economia mainstream. La: <https://bit.ly/3ZJ5xzg>, (Accesat: 19.10.2025).
5. CAPLAN, B. The Case against Education: Why the Education System Is a Waste of Time and Money. Princeton University Press. 2018. Disponibil: <https://shorturl.at/9prkX> (Accesat: 18.11.2025).
6. STATISTA.COM (f/d). Volumul de date sau informații create, capturate, copiate și consumate la nivel mondial în perioada 2010-2029. Disponibil: <https://shorturl.at/OyjFK> (Accesat: 20.11.2025).
7. DANIELS, J., RADEBAUGH, L. și SULLIVAN, D. International Business: Environments & Operations. Harlow: Pearson, ed. 16, 2019, p. 131.
8. KARPOVA, N.N. Intellectual Property in the Innovative Economy. În: Economic Aspects of Intellectual Property in Countries With Economies in Transition, WIPO, 2010, p. 31.